

עצמי שבת פ' פרק שלשה ועשרים - שואל ק"נ ע"א 1 השדה א'רלא

דף זה הודפס ע"י המורשה לשימוש הפרטי - כל הזכויות © שמורות למחבר: יואל צבי ערערא, רחוב חזון איש 3, בני ברק 51520, ניתן להשיג ספרים או דיסק לקריאה ולהדפסה עצמית אצל המחבר בתובת הנ"ל או בטל 03-5795243 או 057-3195242

זהב, שלא היה להם זמן עד שיספרו אלא הם היו לוקחים מעות במדה, וזה היה כל כך מדה מרובה שלא היה להם זמן אפילו לספור.

ואיכא דאמרי, שאמרה, מאד מאד הביא בלא מדה, זו הכוונה "מדהבה", שהם אמרו להביא כל כך הרבה קנסות ומסים בלי מאד מאד בלי מדה כלל.

כתוב (דניאל ד) ורבו יתירה הוספת לי, ששם בפרק מבואר כל המעשה שנבוכדנצר שלח לכל העמים והלשונות, ושם הוא סיפר את כל המעשה שהיה איתו איך שדניאל ניבא עליו שהקב"ה גזר עליו גזירה לחיות שבע שנים כחית השדה, ולאחר מכן הוא שב למלכותו, ושם הוא מתפאר ואומר שלאחרי שהוא שב למלכותו "ורבו יתירה הוספת לי", שהקב"ה הוסיף לו מה שהוא יתירה על מה שהיה לו קודם, דהיינו לפני שהוא יצא ליער וחי שם כחיה הוא עדיין התוסף לו מעלה יתירה על מה שהיה לו בעוד שהיה מלך לפני שהוא יצא ליער.

אומרת הגמרא, אמר רב יהודה אמר רב ירמיה בר אבא, מלמד שרכב על ארי זכר וקשר תנין בראשו שלאחרי שהוא עשב את היער הוא קיבל גם כן שלטון על חיות היער, והיה רוכב על ארי זכר, והיה קושר תנין בראשו, מפרש רש"י שהכוונה נחש, שהאפסר של הארי היה נחש, זה היה היה הרסן שעל ידו הוא היה מנהגי את הארי, לקיים מה שנאמר (ירמיהו כז) וגם את חית השדה נתתי לו לעבדו, שעל ידי כך התקיים פסוק זה שגם חית השדה היתה משועבדת לנבוכדנצר הרשע.

משנה. אומרת המשנה, לא ישכור אדם פועלים בשבת אסור לאדם לשכור פועלים בשבת, על אף שהוא לא עושה כאן שום קנין, שהוא רק עושה את זה על ידי דיבור בלבד, שהוא אומר לפועלים שיבואו לעבוד אצלו לאחר השבת, מ"מ זה אסור, כפי שרש"י מסביר שזה נלמד מן הפסוק "ממצוא חפצך ודבר דבר" שלא יהא דיבורך של שבת כדיבורך של חול.

וכפי שהתוס' אומרים זה נחשב לאיסור דאורייתא לשכור פועלים בשבת, ש"ממצוא חפצך מדבר דבר" זה דין דאורייתא שאוסר על כל הדיבורים של חול להאמר בשבת.

וכמו כן אומרת המשנה, ולא יאמר אדם לחבירו לשכור לו פועלים כמו כן אסור לו לאדם לומר לחבירו שישכור עבורו את הפועלים, שגם הדיבור הזה הוא דיבור האסור, והגמרא כבר תבאר כאן מהו החידוש, שהרי חבירו אסור לו גם כן לשכור לו את הפועלים, א"כ מהו החידוש כאן שאסור לו לומר לחבירו לשכור לו פועלים.

כמו כן אומרת המשנה, אין מחשיבין על התחום לשכור לו פועלים ולהביא פירות, שהרי ידוע שיש איסור של תחומין בשבת, שכל אדם יש לו אלפים אמה לכל רוח תחומו, ואדם שנמצא בתוך עיר יש לו אלפים אמה לכל רוח מצדי העיר, ואם השדה שלו שהוא רוצה ללכת לשמור להביא משם פירות, או הפועלים שהוא רוצה לשכור אותם נמצאים במרחק רב יותר מאלפים אמה מתחום השבת שלו, והוא רוצה מיד בצאת השבת ללכת ולשכור את הפועלים, על כן הוא רוצה בשבת ללכת עד היכן שמותר לו ללכת, דהיינו עד

אותו רשע לעשות לאותו צדיק לצדקיהו כך כפי שהוא עשה לכל מלכי הגוים, נמשכה ערלתו שלש מאות אמה, והיתה מחזרת על כל המסיבה כולה דהיינו על כל המלכים שהיו מסובים ויושבים לפניו כפי שמפרש רש"י, שנאמר שבעת קלון מכבוד וזו הכוונה כפי שהגמרא ביארה קודם שנמשכה ערלתו, שתה נם אתה והערל אומרת הגמרא ערל בנימטריא שלש מאות היו ומכאן הוא דורש שנמשכה ערלתו שלש מאות אמה וזה היה ה"שבעת קלון".

אומרת הגמרא, ואמר רב יהודה אמר רב, בשעה שירד אותו רשע לגיהנם בשעה שנבוכדנצר הרשע הגיע לגיהנם, רעשו כל יורדי גיהנם, אמרו, שמא למשול עליהם הוא בא, אמרו ונסתפקו כל יורדי גיהנם שאולי הביאו את נבוכדנצר הרשע למשול עליהם ועל ידי כן רעדו ורעשו, או ליחלות כמותם הוא בא או אולי הוא בא לסבול כמותם בגיהנם, שנאמר (ישעיהו יד) גם אתה חלית כמונו, אלינו נמשלת, וכיון שהם לא ידעו ועל כן רעשו כל יורדי גיהנם, אז יצאתה בת קול ואמרה, (יחזקאל לב) ממי נעמת, רדה והשכבה את ערלים, מבאר כאן רש"י ש"נאמת" היינו שסבור אתה להיות בנועם עם האחרים, וכי אתה סבור שיהיה לך יותר נעימות מן האחרים, רדה והשכבה את ערלים.

ושואל כאן כבר המהרש"א שהרי הפסוק הזה ביחזקאל ל"ב מדובר במצרים, שזו נבואה שיחזקאל הנביא התנבא על מצרים, וא"כ איך הגמרא אמרה כאן שיצאת בת קול ואמרה "ממי נעמת" שזה הכוונה לנבוכדנצר בשעה שירד לגיהנם, שרעשה יורדי גיהנם, וזו היתה הבת קול, הרי למעשה זו היא נבואה שנאמרה על מצרים.

אלא אומר המהרש"א, שלפי כן בנבואה אנחנו מוצאים שהנביא אומר כך, "ויהי בשנים עשרה שנה בחמשה עשר לחודש היה דבר ה' אלי לאמר בן אדם נהה על המון מצרים והורידהו, אותה ובנות גוים אדירים אל ארץ תחתיות את יורדי בור", הרי שהנביא כבר התנבא על מצרים שהורידהו אותה ובנות גוים אדירים וכו', הרי על מצרים כבר התנבא יחזקאל שהם מיורדי בור, מיורדי גיהנם, א"כ כשהפסוק ממשיך ואומר "ממי נעמת רדה והשכבה את ערלים" הרי כבר על מצרים לא צריך לומר שוב רדה, א"כ בהכרח שהפסוק הזה באמת הולך על בבל, שאחרי שהוא התנבא על מצרים שמצרים הם יורדי גיהנם אומר הנביא ממי נעמת, הוא אומר לבבל "ממי" וכי אתה חושב שאתה תהיה יותר בנועם ממצרים, "רדה והשכבה את ערלים" שהוא יהיה ביחד עם מצרים, זו היתה הבת קול שאמרה.

כתוב בפסוק (ישעיהו יד) איך שבת נגש, שבתה מדהבת, שזו היא גם כן נבואה על בבל לאחר שהיא נפלה.

אומרת הגמרא, אמר רבי יהודה אמר רב, מה שכתוב כאן "שבת נוגש" הכוונה שבתה אומה זו שאמרה

- דף ק"נ ע"א

מרוד והבא, שהאומה הזו אומת בכל קוראים לה מדהבה, מדוע, כי היא היתה אומרת תמיד מדוד מעות ודינרי זהב והבא, ומסביר כאן המהרש"א שתמיד הרי מעות ודינרי זהב נמנים, הרי תמיד כשנותנים אותם נותנים אותם על ידי מנין, אבל בבל היו כאלו חמסנין שהם היו אומרים נדוד והבא דינרי

שנא חבריו.

שואלים כאן כבר התוס' בד"ה מה לי הוא, שהרי יתכן שכל החידוש במשנה שהמשנה אומרת שאסור לו לומר לחבירו לשכור לו פועלים אין הכוונה שהוא אומר לחבירו לשכור לו פועלים בשבת, שאז באמת מתאים טוב מאד להקשות מאי שנא הוא ומאי שנא חבריו, שכמו שהוא אסור לו לשכור פועלים בשבת, כמו כן אסור לו גם כן לומר לחבירו לשכור לו פועלים בשבת, אבל אומרים התוס' הרי אפשר לומר שהכוונה היא שהוא אומר לחבירו לשכור לו פועלים למחר, דהיינו ביום ראשון שאז כבר יהיה יום חול, אז שישכור לו פועלים, כך שיוצא כאן נפקא מינה גדולה, שכשהוא בא לשכור את הפועלים הוא עושה כאן פעולה של שכירת פועל וזה אסור מ"ממצוא חפצך ודבר דבר", אבל כשהוא אומר לחבירו שישכור לו למחרת פועלים, הוא הרי עדיין לא עשה שום דבר, וחבירו ג"כ לא יעשה שום מלאכה בשבת, שחבירו רק ישכור את הפועלים למחרת ביום ראשון, א"כ זהו החידוש של המשנה, ולא מתאים לשאול כאן מאי שנא הוא ומאי שנא חבריו, כך שואלים כאן התוס'.

ומתמצים התוס', שכפי שנראה בגמרא לקמן בכאן בדף ק"נ ע"ב, אומרת הגמרא שאסור לו לאדם עצמו לומר לשכור פועלים למחר, אסור לו לאדם לומר את הדיבור הזה שהוא מתכוון מחר לשכור פועלים, שזה ג"כ נכלל באיסור של "ממצוא חפצך ודבר דבר", א"כ אומרים התוס', אם כוונת המשנה היתה לחדש שאסור לו לאדם לומר לחבירו שילך למחרת לשכור לו פועלים, המשנה היתה צריכה לומר חידוש יותר גדול שגם לו עצמו אסור לומר לעצמו לשכור פועלים למחר, א"כ בהכרח מזה שהמשנה כאן לא אמרה את החידוש בענין זה בהכרח שזו לא כוונת המשנה, שהמשנה כאן לא מדברת בענין שכירת פועלים ביום ראשון, אלא המשנה כאן מדברת בענין שכירת פועלים בשבת, וזה מה שהמשנה אומרת לא ישכור אדם פועלים בשבת וכמו כן לא יאמר אדם לחבירו לשכור לו פועלים, גם כן בשבת, א"כ כבר מתאים טוב מאד מה שהגמרא מקשה כאן מאי שנא הוא ומאי שנא חבריו, שכמו שהוא עצמו אסור לו לשכור פועלים ודאי שגם חבריו אסור לו לשכור פועלים, א"כ מאי שנא הוא ומאי שנא חבריו.

עונה הגמרא, **אמר רב פפא, חבר נכרי, מדובר כאן בחבירו הנכרי, שהנכרי עצמו הרי לא שייך בו איסור, א"כ החידוש הוא כאן שאסור לו לומר לגוי שהגוי ישכור עבורו פועלים בשבת.**

שואלת הגמרא, **מתקיף לה רב אשי מקשה רב אשי לרב פפא, אמירה לנכרי שבות, מבאר כאן רש"י שהרי כבר למדנו לעיל שהגמרא אמרה שנכרי שבא לכבות את הדליקה אסור לומר לו לכבות, כמו שגם לא צריך לומר לו לא לכבות אם הוא מכבה מעצמו, אבל אסור לומר לו לכבות, א"כ הרי אמירה לנכרי שבות, הרי זה כבר אנחנו יודעים מהמשנה שזה אסור, א"כ מה המשנה כאן היתה צריכה לחזור על ההלכה הזאת, שאסור לו לומר לגוי דבר שהוא עצמו אסור לו לעשות.**

אלא אמר רב אשי, אומר באמת רב אשי תירוץ אחר, אפילו

אלפיים אמה מחוץ לעיר, ושם לחכות עד שהשבת תצא, עד חשיכה, ואז הוא מיד יוכל להתחיל את הדרך ללכת לשכור את הפועלים מהמרחק של אלפיים אמה מן העיר, אומרת המשנה שזה אסור, אין מחשיכין על התחום לשכור לו פועלים, שכיון שאסור לו בשבת עצמה לשכור את הפועלים אסור לו גם כן ללכת עד תחום שבת כדי לשכור את הפועלים במוצאי שבת, וכמו כן אסור לו להחשיר על התחום בשביל להביא פירות, דהיינו כדי שהוא יוכל מיד במוצאי שבת ללכת לשדה שלו ולהביא את הפירות.

אבל אומרת המשנה, **מחשיך הוא לשמור מותר לו להחשיך כדי ללכת לשמור את פירותיו במוצאי שבת, דהיינו שהשדה שלו נמצא במרחק יותר מאלפיים אמה מן העיר, והוא רוצה ללכת לשמור בשדה שלו, אז מותר לו להחשיך על התחום, כיון ששמירת פירות זה לא דבר שאסור להעשות בשבת, אלא שבשבת הוא לא יכול היה לעשות את זה כיון שזה במרחק רב מן העיר והוא לא יכול בגלל תחום שבת להגיע עד השדה, אבל עצם פעולת השמירה זה דבר שמותר לעשות אותו בשבת, על כן מחשיך הוא לשמור, מותר לו להחשיך גם כן על מנת ללכת לשמור, דהיינו מותר לו להחשיך כדי לעשות דבר שמותר לו לעשות אותו בשבת, ועל כן מותר לו להחשיך על התחום, ולאחר מכן **ומביא פירות בידו, לאחר** שהוא החשיך כדי לשמור, אם כל כוונתו באמת היתה רק כדי ללכת לשמור על הפירות ועל כן הוא החשיך על התחום, לאחר מכן מותר לו כבר ג"כ להביא פירות בידו, אבל בעיקר שלא יתכוון לכך, שהכוונה שלו תהיה באמת כוונה שלימה לצורך שמירה, אז באמת כבר יהיה מותר לו לאחר מכן גם להביא פירות בידו.**

(ולכאורה צריך להבין למה מותר להחשיך על התחום בשביל לצאת ממנו, שהרי הוא מחשיך בשביל לעשות דבר שאסור בשבת, אלא שהגמרא אומרת לקמן בעמוד ב' שדבר שמותר להכין עצמו לעשות דבר כזה שיש היכא תמצא כזאת שעל ידה היא תהיה מותרת לעשותה בשבת, ועיין גם בתוס' בעמוד ב' ד"ה אבל מחשיך, ודו"ק.)

אומרת המשנה, **כלל אמר אבא שאול, כל שאני זכאי באמירתו, רשאי אני להחשיך עליו, כל דבר כזה שמותר לי לומר לחבירי או לנכרי בשבת כדי שיעשה לי את זה במוצאי שבת, מותר לי לצורך אותה מלאכה עצמה ג"כ להחשיך על התחום, דהיינו שאבא שאול כלל כאן כלל, ודימה את ההחשכה על התחום למה שמותר לומר לחבירו או לנכרי לעשות בשבת, שפעולה כזאת, מלאכה כזאת שהוא עצמו אולי אפילו אסור לו לעשות אבל מותר לו לומר לנכרי לעשות במוצאי שבת, ומותר לו לומר לחבירו שיעשה לו את זה למוצאי שבת, אם זו מלאכה כזאת שמותר לו לומר, מותר לו גם כן להחשיך על התחום לצורך אותה מלאכה לעשות אותה במוצאי שבת.**

גמרא. שואלת הגמרא, **(פשימא) מאי שנא הוא ומאי שנא חבריו, מה החידוש כאן במשנה, אחרי שחידשנו כבר במשנה שב"ממצוא חפצך ודבר דבר" כלול כבר שאסור לו לאדם לשכור פועלים, א"כ מהו החידוש במה שהוא אומר ולא יאמר אדם לחבירו לשכור לו פועלים, מאי שנא הוא ומאי**

עצמי שבת פ' פרק שלשה ועשרים – שואל ק"נ ע"א 3 השדה אירלג

דף זה הודפס ע"י המורשה לשימוש הפרטי - כל הזכויות © שמורות למחבר: יואל צבי ערערא, רחוב חזון איש 3, בני ברק 51520, ניתן להשיג ספרים או דיסק לקריאה ולהדפסה עצמית אצל המחבר בכתובת הנ"ל או בטל 03-5795243 או 057-3195242

מקומות יש את התוס' חוץ מכאן, שהתוס' מאריכים להוכיח שלא יתכן שר' יהושע בן קרחה הוא ר' יהושע הבן של ר"ע, שקרחה הוא כינוי גנאי, ולא מתסבר שבגלל שבן עזאי כינה את ר"ע בכינוי גנאי של קרח בגלל זה כבר תמיד נקרא לר' יהושע ר' יהושע בן קרחה בכינוי גנאי, וא"כ אומרים התוס' שבהכרח שקרחה הוא שם כזה, שכמו שהיה שם "קורח" כך היה שם "קרחה" ור' יהושע בן קרחה הוא לא ר' יהושע בן ר"ע. כך היא דעתו של ר"ת, אבל כפי שהזכרנו רש"י והר"י לומדים שר' יהושע בן קרחה הוא באמת ר' יהושע בן ר"ע.

ממשיכה הגמרא, רמי ליה רב אחא בר רב הונא לרבא שאל רב אחא בנו של רב הונא לרבא, מי אמר רבי יוחנן דיבור אסור הרהור מותר וכי ר' יוחנן יכול לומר שדיבור אסור והרהור מותר, א"כ הרי נאמר אלמא הרהור לאו דיבור דמי א"כ הרי אנחנו רואים שלהרהר בדבר מסויים אין לו את אותו החשיבות כמו דיבור, שהרי ר' יוחנן בא כאן לבאר ש"ממצוא חפצך ודבר דבר" אז מכן נלמד נלמד שדווקא דיבור, והרהור לא דומה לדיבור, שהרהור בשבת בדברי חול כן מותר.

והרי אי אפשר לומר כך, מדוע, שהרי והאמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן, בכל מקום מותר להרהר בכל מקום מותר להרהר בדברי תורה, חוץ מבית המרחץ ומבית הכסא ששם אסור להרהר בדברי תורה, א"כ הרי אנחנו רואים שהרהור כן נחשב לדיבור, שהרי דיבור בדברי תורה יש בזה קדושה, ואם אנחנו אומרים שגם להרהר אסור זה בהכרח בגלל שאנחנו אומרים שהרהור כדיבור, א"כ יש לנו כאן סתירה בין ר' יוחנן על ר' יוחנן, שבענין "ממצוא חפצך ודבר דבר" אמר ר' יוחנן שהרהור קלוש מדיבור, שדיבור דווקא אסור אבל הרהור מותר, משא"כ בענין דברי תורה במקום קדוש זה אנחנו אומרים שבין דיבור ובין הרהור אסורים בבית המרחץ ובית הכסא, הרי שהרהור כדיבור.

עונה הגמרא, שאני התם, דבעינן (דברים כג) והיה מחניך קדוש, וליבא, שכל מה שכתוב בפסוק "והיה מחניך קדוש" מסביר כאן רש"י, כל הסיבה לכך, זה בגלל שבני ישראל דרכם להרהר בדברי תורה, וזו היא הסיבה של "והיה מחניך קדוש" שהמחנה תמיד צריך להיות קדוש, כפי שכתוב שם שצריך תמיד לכסות את הצואה כדי שאפשר יהיה להרהר בדברי תורה, א"כ כיון שיש כאן פסוק מפורש שבא לומר "והיה מחניך קדוש" בגלל הרהור בדברי תורה, על כן שם זה שונה מאשר בכל מקום, ששם גם הרהור בדברי תורה צריך "מחניך קדוש".

שואלת הגמרא, הכא נמי בתיב (דברים כג) ולא יראה בך ערות דבר, הרי גם שם כתוב ענין של דבר, שהרי שם ג"כ באותה פרשה של "והיה מחניך קדוש" כתוב גם כן "ולא יראה בך ערות דבר", ו"דבר", שוב נלמד מכאן שדיבור אסור והרהור מותר.

עונה הגמרא, ההוא מיבעי ליה לברכב יהודה מה שכתוב שם "דבר" זה בא ללמד לנו את ההלכה של רב יהודה, דאמר רב יהודה, עבוב"ם [נכרי] ערום אסור לקרות קרית שמע כנגדו שגוי כשהוא ערום אסור לקרוא קריאת שמע כנגד ערותו, שגם ערות גוי יש לזה דין של ערוה, ושם דווקא אסור לקרוא

תימא חבריו ישראל אין הכי נמי מדובר כאן בחבירו הישראלי, הא קא משמע לן החידוש במשנה הוא כך, לא יאמר אדם לחבירו שכור לי פועלים אסור לו לאדם לומר לחבירו שכור לי פועלים, מה שהמשנה אמרה את המימרא הזאת, המשנה אומרת את זה לדיוקא, כדי שנדייק מכך ונאמר אבל אומר אדם לחבירו, הנראה שתעמוד עמי לערב, שמותר לו לאדם לומר לחבירו "הנראה שתעמוד עמי לערב", דהיינו שהוא רוצה כבר עכשיו לקבוע אתו להפגש בערב, וחבירו יודע שכוונתו לשכור אותו כפועל, ושניהם יודעים מכך, מ"מ כיון שהם לא מדברים מכך במפורש מותר לומר את זה, א"כ זו היא כוונת המשנה, מה שכאן המשנה אמרה ולא יאמר אדם לחבירו ישכור לו פועלים, שדווקא זה אסור, אבל לומר לו את זה בדרך אחרת שרק מתוך דברים אלו הם יבינו אחד מהשני שזו היא הכוונה, זה כן מותר, ומתניתין מני וכפי מי הולכת משנתינו, כרבי יהושע בן קרחה.

דתניא כי למדנו בכרייתא, לא יאמר אדם לחבירו, הנראה שתעמוד עמי לערב, התנא קמא סובר שאסור גם כן בדרך רמז לומר לחבירו "הנראה שתעמוד עמי לערב" בשעה ששניהם יודעים שכוונתו לשכור אותו לפועל, רבי יהושע בן קרחה אומר, אומר אדם לחבירו הנראה שתעמוד עמי לערב, ר' יהושע בן קרחה סובר שדרך רמז כן מותר, ועל כן המשנה אצלנו הולכת אליבא דר' יהושע בן קרחה.

אומרת הגמרא באמת, אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן, הלכה כרבי יהושע בן קרחה שאומר אדם לחבירו בשבת, הנראה שתעמוד עמי לערב.

ואמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן, מאי מעמא דרבי יהושע בן קרחה, מהו באמת הטעם של ר' יהושע בן קרחה, הרי לאחרי שאמרנו שאיסור שכירת פועלים זהו מדין "ממצוא חפצך מדבר דבר" א"כ מהי הנפקא מינה אם הוא אומר את זה במפורש או שהוא אומר את זה בצורה של "הנראה אם תעמוד עמי לערב", הרי שוב הוא דיבר כאן דיבור של חול, דכתיב (ישעיהו נח) ממצוא חפצך ודבר דבר שמזה נלמד דיבור אסור, הרהור מותר, דווקא לדבר דיבורים של חול אסור, אבל להרהר בדברים שהם דברים של חול בזה כן מותר, א"כ כאן שהוא אומר לו את זה בדרך רמז הרי כל מה שהם מבינים את עצמם זה רק הרהור וזה לא דיבור, שדיבור אסור, למעשה לא היה כאן, שהוא רק אמר לו הנראה אם תעמוד עמי לערב, וכל השאר כאן זה רק היה הרהור בעלמא, ועל כן מותר לומר הנראה אם תעמוד עמי לערב.

התוס' כאן בד"ה ור' יהושע בן קרחה היא, מביאים דעתו שלמעשה גם רש"י סובר כך בבכורות, שר' יהושע בן קרחה הכוונה ר' יהושע בן ר' עקיבא, שר' עקיבא היה נקרא קרחה, ורש"י בבכורות מביא ראייה לכך, וכמו כן התוס' מביאים את זה בשם ר"י, שבן עזאי אמר (בבכורות דף נ"ח ע"א) שכל חכמי ישראל דומים לפניו כקליפת השום חוץ מן הקרח הזה, והכוונה שלו היתה לר"ע, הרי אנחנו רואים שהוא קרא לר"ע קרח, וכמו כן מביאים רש"י והתוס' ראייה שר"ע היה לו בן ר' יהושע, וא"כ מכאן הם מוכיחים שר' יהושע בן קרחה זהו ר' יהושע בן ר"ע.

אבל התוס' כאן וכמו כן בבכורות ובפסחים ובב"ב, שבשלוש

ועוד אנחנו רואים, ואמר רבי יעקב בר אידי אמר רבי יוחנן, מפקחין פיקוח נפש ופיקוח רבים בשבת מותר לפקח על עניני פיקוח נפש בשבת, וכמו כן מותר לפקח על צרכי רבים בשבת, והולכין לבתי כנסיות לפקח על עסקי רבים בשבת שכשצריך פיקוח להשיג על עסקי הרבים בשבת מותר לעשות את זה, וכמובן שמדובר שלא עושים כאן שום מלאכה, כי אם ענינים של דיבור ופיקוח, ככל אופן רואים שמותר לעשות את זה כיון שזה עסקי רבים, שכיון שעסקי רבים נחשב למצוה מותר לעשות את זה בשבת.

ועוד אנחנו מוצאים, ואמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יוחנן, הולכין לטריטאות ולקרסאות ולבסילקאות לפקח על עסקי רבים בשבת.

וכפי שמבאר כאן הקרבן נתנאל בדעת הרא"ש, כאן יש כבר חידוש כפול, שלמעשה אסור ללכת לטריטאות ולקרסאות ולבסילקאות שהם מקומות שהעכו"ם היו עושים שם כל מיני הצגות ודברים כאלה, שזה נחשב למושב לצים שאסור ללכת שם גם כן ביום חול, מ"מ מותר ללכת לשם בשבת כדי לפקח על עסקי רבים, הרי שאנחנו רואים שעל אף שמצטרפים כאן שני איסורים, גם איסור הליכה לטריטאות ולקרסאות ולבסילקאות, וגם האיסור של "ממצוא חפצך ודבר דבר", מ"מ כיון שזה עסקי רבים מותר לעשות את זה בשבת, כך מבאר הקרבן נתנאל בדעת הרא"ש.

וברי"ף יש הגהה בשם שמואל, שהוא אומר שהחידוש כאן הוא לא (רק) בשבת, שהחידוש כאן הוא ביום חול, שביום חול כיון שיש איסור ללכת לטריטאות מ"מ לפקח על עסקי רבים כן מותר ללכת, על כן הוא אומר שכאן לא צריך לגרוס בשבת, אלא לפקח על עסקי רבים ביום חול.

אבל כפי שהזכרנו הקרבן נתנאל מבאר בדעת הרא"ש שזה מדובר גם בשבת, שעל אף שמצטרפים כאן שני איסורים מ"מ מותר לפקח על עסקי רבים בשבת.

וכמו כן, ותנא דבי מנשה, משרכין על התינוקות ליארם בשבת מותר לשדך את התינוקות לארס אותם בשבת, שזה כ"כ נחשב לדיבורים של מצוה, וכן ועל התינוק ללמדו ספר, וללמדו אומנות, מותר לפסוק עם אדם שיבוא ללמד את התינוקות וכמו כן ללמדו אומנות, שלימוד אומנות גם כן נחשב למצוה, כפי שרש"י מביא מהגמרא בקידושין שמצוה על האב ללמד את הבן אומנות, שאם הוא לא מלמד אותו אומנות זה נחשב כאילו הוא מלמד אותו ליסטות, עכ"פ הרי אנחנו רואים שכל דיבורי המצוה כן מותרים, א"כ הרי בהכרח כבר שזה לא נחשב לאיסור דאורייתא.

עונה הגמרא, לא, אמר קרא ממצוא חפצך ודבר דבר, מדייקת הגמרא מן הפסוק, דווקא "חפצך", חפצך אסורים, אבל חפצי שמים מותרין, אין הכי נמי כל אלו הדברים הם באמת איסורים דאורייתא, אבל מאותו הפסוק עצמו שאנחנו לומדים שהדיבורים האלו של חול הם איסורים דאורייתא אנחנו לומדים את זה אבל דווקא "חפצך", דווקא בעניני העסקים הפרטיים של האדם שהם לא עניני מצוה, דווקא על זה יש את האיסור של "ממצוא חפצך ודבר דבר" משא"כ חפצי שמים, אז כל האיסורים שנלמדים מן הפסוק של "ממצוא חפצך ודבר דבר", כל הדיבורים האסורים בשבת

בדיבור, אבל להרהר כן מותר, ועל כן זה נלמד מן הפסוק "ולא יראה בך ערות דבר", שבדין של ערוה זהו דין אחר, שם דווקא "דבר" אסור, דהיינו רק דיבור, אבל הרהור מותר, א"כ זה נלמד כאן מדרב יהודה שעכו"ם ערום אסור לקרות קריאת שמע נגדו, זה מה שנלמד מ"דבר", ועל כן בענין הרהור בדברי תורה צריך מחניך קדוש ועל כן גם כן הרהור אסור בבית המרחץ ובית הכסא, וה"דבר" שכתוב ב"לא יראה בך ערות דבר" מזה נלמד באמת שאסור לקרות קריאת שמע כנגד ערות גוי.

שואלת הגמרא, מאי איריא עכו"ם, אפילו ישראל נמי, מה הוא החידוש כאן שרב יהודה אומר עכו"ם אסור לקרות ק"ש כנגדו, הרי גם כנגד ערות ישראל אסור.

עונה הגמרא, לא מיבעיא קאמר זה הוא חידוש, לא מיבעיא ישראל דאסור ישראל ודאי שאסור, שערותו נקראת ערוה, אבל עכו"ם כיון דכתיב ביה (יחזקאל כג) אשר בשר חמורים בשרם כיון שבגוים כתוב שבשרם נחשב לבשר חמורים א"כ אימא שפיר דמי הייתי אומר שערוהם לא נחשבת לערוה כלל ועל כן זה לא נכלל בפרשה של "ולא יראה בך ערות דבר", על כן קא משמע לן הגמרא כאן באה להשמיע לנו שאפילו ערות עכו"ם גם כן יש לה דין של ערוה, שגם זה נכלל בפסוק של "ולא יראה בך ערות דבר", שאסור לקרות קריאת שמע כנגד ערות עכו"ם.

שואלת הגמרא, אימא הכי נמי ומדוע באמת אנחנו אומרים שעכו"ם דומה לישראל, הרי כתוב "אשר בשר חמורים בשרם", א"כ נאמר באמת שערות עכו"ם לא נחשבת לערוה, ועל כן שבאמת יהיה כן מותר לקרוא קריאת שמע כנגדו.

עונה הגמרא, אמר קרא (בראשית ט) וערות אביהם לא ראו, על כן כיון שאצל בני נח כששם ויפת הלכו לכסות את ערות אביהם כתוב "וערות אביהם לא ראו" ואז נח הרי היה לו עדיין דין של גוי ולא ישראל, ומ"מ התורה קוראת לזה ערוה, מזה הרי אנחנו רואים שגם ערות עכו"ם נחשבת לערוה ועל כן באמת אסור לקרוא קריאת שמע כנגדה.

שואלת הגמרא, ודיבור מי אסור וכי אסור לדבר את כל הדיבורים האלו שאמרנו שזה אסור מטעם "ממצוא חפצך ודבר דבר", והא רב חסדא ורב המנונא דאמרי תרויהו, חשבונות של מצוה מותר לחשבן בשבת.

מסבירים התוס', וכיון שרב חסדא ורב המנונא אמרו שחשבונות של מצוה מותר לחשב, א"כ הרי אנחנו רואים שזה לא שייך שזה יהיה איסור דאורייתא, כפי שהתוס' מסבירים שמ"ממצוא חפצך ודבר דבר" נלמד שזה איסור דאורייתא, אם אנחנו רואים שחשבונות של מצוה כן מותרים איך אפשר לומר שהתירו איסור דאורייתא בגלל שזה מצוה, אם היינו אומרים ש"ממצוא חפצך ודבר דבר" זהו איסור דרבנן, אז אפשר היה לומר שרבנן הקילו בחשבונות של מצוה, אבל כיון שאנחנו אומרים שזהו איסור דאורייתא א"כ איך שייך באיסור דאורייתא להקל בחשבונות של מצוה.

ועוד אנחנו רואים, ואמר רבי אלעזר, פוסקים צדקה לעניים בשבת, מותר לפסוק צדקה לעניים בשבת, הרי שוב אנחנו רואים שענין של מצוה מותר גם כן בשבת.

עצמי שבת פ' פרק שלשה ועשרים - שואל ק"נ ע"ב 1 השדה א'רלה

דף זה הודפס ע"י המורשה לשימוש הפרטי - כל הזכויות © שמורות למחבר: יואל צבי ערערא, רחוב חזון איש 3, בני ברק 51502, ניתן להשיג ספרים או דיסק לקריאה ולהדפסה עצמית אצל המחבר בכתובת הנ"ל או בטל 03-5795243 או 057-3195242

שאינם צריכים שמותר לחשב אותם בשבת, אבל לא יאמר לו כך וכך הוצאתי וכך וכך אני עתיד להוציא שכאן הוא כבר מחשב מה שהוא עתיד להוציא וזה כבר נוגע לו למעשה, על כן החשבונות האלה הם חשבונות שצריכים, ועל כן אסור לחשב אותם בשבת.

שואלת הגמרא בחזרה, ולמעמך, קשיא לך היא גופא, הרי כפי שאמרנו קודם, חשבונות על מה שעבר וחשבונות על מה שעתידי להיות אמרנו שזה נחשב חשבונות שכן צריכים, שאסור לחשב אותם בשבת, א"כ כאן אנחנו באים ואומרים שחשבונות על דברים שכבר עבר זמנם זה נחשב לחשבונות שאינם צריכים, א"כ גופא קשיא, הרי זה עצמו קשה.

אלא אומרת הגמרא, הא דאיכא אגרא דאגרא נביה, הא דליכא אגרא דאגרא נביה, שתלוי איזה סוג של חשבונות על מה שעבר, שישנם חשבונות על מה שעבר שכבר לא נוגע לו כלל למעשה, לדוגמא אדם שאומר שהוא שכר כך וכך פועלים על שדה זו והוא כבר שילם להם את שכרם, כך שלמעשה הוא כבר גמר את כל הקשר עם מה שהיה, זה נחשב חשבונות שאינם צריכים, שכבר אין לו שום תועלת בהם, שבין כה וכה הוא כבר שילם את שכרם לאותם פועלים, ועל כן זה נחשב לחשבונות שאינם צריכים, וזו הכוונה כאן בברייתא כשהברייתא אומרת כך וכך פועלים השכרתי על שדה זו, וכך וכך דינרים הוצאתי על דירה זו, ומה שאמרנו קודם שחשבונות על מה שעבר זה נחשב לדברים שאסורים, זה מדובר דאיכא אגרא דאגרא נביה, שעדיין יש חלק משכר הפועלים הנמצא בידו, והוא עדיין צריך לשלם להם את זה, ועל כן כשהוא בא לעשות את החשבון כמה כסף הוא קבע אתם וכמה הוא היה חייב להם, על כן כיון שבזה עדיין הוא יודע על ידי החשבון הזה וזה נוגע לו למעשה כמה הוא צריך לשלם להם, על כן זה נחשב חשבון שנוגע למעשה על אף שזה כבר עבר זמנו, שהרי עדיין שכרם של הפועלים בידו, ועל כן לא מועיל לנו מה שהשכירות כאן היא על דבר שעבר, זה נחשב חשבונות שצריכים ואסור לחשב אותם בשבת.

למדנו במשנה, אין מחשיבין על התחום, שאסור להחשיך על תחום שבת, דהיינו לקרב את עצמו עד סוף תחום שבת כדי שיוכל מיד עם חשיכה, מיד עם צאת השבת להמשיך וללכת כדי לשכור פועלים ולהביא פירות, זה אסור, אבל מותר לו להחשיך על התחום כדי לשמור, וכפי שכבר ביארנו במשנה תלוי לאיזה ענין הוא בא להחשיך, אם הוא בא להחשיך לדבר כזה שבשבת עצמו גם כן מותר לעשות את אותה פעולה והיינו לענין שמירה, לענין זה מותר להחשיך על התחום, אבל לענין שכירת פועלים והבאת פירות שזה אסור בשבת, על כן בענין זה אסור להחשיך על התחום.

התוס' כאן כבר מדייקים מלשון המשנה שכתוב אין מחשיבין להביא פירות, שזה משמע שאסור להחשיך דווקא באופן שהוא צריך לצאת מחוץ לתחום, אבל מה קורה אם הפועלים נמצאים בתוך העיר אלא שהם רחוקים מביתו, כך שאין כאן כלל בעיה של תחום שבת, אבל הוא רוצה בשבת לקרב את עצמו לבית הפועלים שנמצא בתוך העיר כדי שמיד עם צאת

בגלל "ממצוא חפצך" א"כ כשזה בא לענין נידון של מצוה אז אין את האיסור שחפצי שמים מותר לדבר ג"כ בשבת, וכאן לא שייך את האיסור של "ודבר דבר", שגם דיבורי חול ועניני מצוה מותר לדבר בשבת.

אומרת הגמרא, אמר רב יהודה אמר שמואל, חשבונות של [מלך]. כפי שרש"י מסביר מלך הכוונה כאן לשון עצה, כמו אדם שאומר שאני אלך ואמלך בפלוני, דהיינו שאני אלך ואקבל עצה מפלוני, כמו כן גם כאן של מלך הכוונה של עצה, וכפי שרש"י מסביר מה הכוונה חשבונות של עצה, דהיינו חשבונות שלא נוגעים לו כלל, שהוא עושה חשבון מה היה קורא אם היו רוצים לבנות בית כזה וכזה, כמה היה צריך פועלים בשביל כך, כמה כסף היה צריך בשביל כך, וזה לא נוגע לו כלל למעשה, זה כאילו הוא נותן חשבון של עצה בעלמא בלי שום ענין שנוגע למעשה, זו הכוונה חשבון של מלך, ויש כאן גירסא נוספת כפי שאנחנו רואים בצד, "מה לך", לא "מלך" אלא "מה לך", ואז הכוונה חשבונות של מה לך, דהיינו מה לך ולחשבונות הללו כפי שאומר רש"י, הרי אין צורך בהם לא לך ולא לאדם אחר, וזה למעשה אותה כוונה כמו חשבונות של מלך דהיינו של עצה, רק שהגירסא היא של מה לך, דהיינו אין בזה שום תועלת, ושל מה בכך חשבונות שאין בהם תועלת, מותר לחשבן בשבת מותר לחשב אותם בשבת שזה לא נכלל ב"חפצך", כל האיסור של עשיית חשבונות זה דווקא חשבונות שיש בהם תועלת, שהוא צריך את החשבונות, אז זה נחשב לדיבורים של חול, משא"כ כשהאדם עושה סתם חשבונות שאין לזה שום קשר בלמעשה, זה נחשב חשבונות של מה בכך, וזה מותר לחשב בשבת.

אומרת הגמרא, תניא נמי הכי למדנו באמת כך בברייתא, חשבונות שעברו חשבונות על מה שעבר, ושעתידין להיות וחשבונות על מה שעתידי להיות, דהיינו דברים שנוגעים למעשה, אסור לחשבן אסור לחשב אותם בשבת, אבל של מלך (או של מה לך כפי הגירסא היא).

- דף ק"נ ע"ב

ושל מה בכך, מותר לחושבן, אותם מותר לחשב בשבת, שכיון שאין להם שום נפקא מינה למעשה בחשבונות האלה על כן מותר לחשבם בשבת.

שואלת הגמרא, ורמינהו, חושבין חשבונות שאינן צריבין, ואין מחשבין חשבונות שצריבין, בשבת, חשבונות שאין לאדם צורך בהם, חשבונות כאלה מותר לחשב בשבת, אבל חשבונות שצריכים, חשבונות שיש לאדם תועלת בחישוב הזה, אותם חשבונות נחשבים לדיבורים של חול, שאסור לחשב אותם בשבת, מצד "ממצוא חפצך ודבר דבר", כיצד מה הכוונה חשבונות שצריכים ומה הכוונה חשבונות שאינם צריכים, אומר אדם לחבירו מותר לאדם לומר לחבירו, כך וכך פועלים (הוצאתי) (ב"ח) [השכרתי] על שדה זו כך וכך פועלים הייתי צריך כדי לעבוד על שדה זו, כך וכך דינרין הוצאתי על דירה זו דהיינו כך וכך כסף עלתה לי אותה הדירה, זה נחשב חשבונות שאינם צריכים, שהוא כאן מדבר על דבר שכבר עבר ואיננו, ועל כן זה נחשב לחשבונות

העון של חילול שבת, וזה נרמז ג"כ במה שגדל צלף באותו גדר, שהרי הצלף הרי יש לו חוד, קוצים חדים, והיינו צלף חד שזה מרמז על "צלפחד", וזה ג"כ מרמז מדוע צלפחד, הצלף כתוב שד' עזים הם ואחד מהם זה הצלף שהוא עז באילנות, וזה העזות שלו, שהוא גילה ג"כ על מה שהתורה כיסתה מי הוא המקושש, והוא גילה כאן שאותו חסיד היה גילגול של צלפחד, והוא היה צריך לתקן את העון של חילול שבת, רנ"ב.

אומרת המגרא, **אמר רבי יהודה אמר שמואל, מותר לאדם לומר לחבירו, לברך פלוני אני הולך למחר, מותר לאדם לומר לחבירו שהוא מתכוון ללכת למחרת לברך פלוני, ואין בזה משום איסור של "ממצוא חפצך ודבר דבר", מדוע, שאם יש בורגנין הולך שהרי יש היכא תמצא שמותר לו ללכת גם בשבת, וזה באופן שיש בורגנין לכל אורך הדרך, שההלכה היא בתחומים שתחום שבת מתחיל מקצה העיר, משם יש לו לאדם אלפיים אמה, ואם בתוך שבעים אמה ושיריים מקצה העיר יש בורגנין, שבורגנין היא בית כזה שיושב שם שומר, ואם יש שם בורגן כזה שיושב שם שומר והוא דר שם, אז קצה העיר נמדד מהבורגן ואילך, ואם בתוך שבעים אמה ושיריים לבורגן הזה יש בורגן נוסף, וכך עד העיר הבאה, יוצא שמותר ללכת בשבת מעיר זו לעיר פלוני, שההליכה עצמה לא נחשבת לאיסור, כל האיסור כאן הוא איסור תחומין אבל ההליכה עצמה היא לא איסור, אם יש כאן היכא תמצא של בורגנין אז באמת יש היכא תמצא שאפשר לו ללכת מכאן לשם, א"כ כאן על אף שבאמת אין בורגנין ובאמת אין לו היכא תמצא ללכת בשבת מעיר זו לעיר פלונית, אבל כיון שההליכה עצמה לא נחשבת לאיסור אז זה כבר לא נכלל ב"ממצוא חפצך ודבר דבר" ומותר לו לומר לחבירו למחר אני הולך למקום פלוני, לעיר פלונית.**

והתוס' מוסיפים כאן, שלדעתו של רב יהודה בשם שמואל א"כ, לא רק שמותר לו לאדם לומר שהוא עצמו ילך למקום פלוני למחר, אלא מותר לו גם לומר לחבירו שילך בשבילו למקום פלוני למחר, וזהו באופן שהוא לא אומר לחבירו לעשות לו איזה דבר מלאכה באותו מקום פלוני, איזה שהוא דבר שזו מלאכה אסורה בשבת, אז מותר לו לבקש מחבירו שילך לו למקום פלוני למחר, כי אומרים התוס' זה לא גרוע ממה שנלמד לקמן דאדם מותר לו לבקש מחבירו שישמור לו למחרת ביום ראשון על איזה שהוא דבר, מותר לו לאדם לבקש את זה אם זה רק בתוך התחום, הרי שאנחנו רואים שכשהאדם מבקש מחבירו לעשות לו איזה מה שהוא שזה לא נחשב למלאכה בשבת מותר לו לבקש את זה שיעשה את זה למחר, א"כ כמו שרב יהודה אמר שמואל אמר שמותר לו לאדם לומר על עצמו שהוא הולך למקום פלוני למחר ורק בגלל שיש היכא תמצא של בורגנין, א"כ כמו שזה מתיר לו לומר לענין עצמו זה מתיר לו גם כן לומר לחבירו שילך בשבילו למקום פלוני למחר, כך מוסיפים כאן התוס'.

ולמעשה אנחנו רואים כאן חידוש גדול בדברי רב יהודה אמר שמואל, שהרי אצלנו במשנה מבואר שמה נכלל באיסור של "ממצוא חפצך ודבר דבר", זה דווקא לשכור פועלים, דהיינו דיבור כזה שהוא מועיל על ידו מה שהוא, שהרי הוא קובע עם הפועל שהוא יהיה פועל שלו, ואז הדיבור שלו הועיל על אף

השבת הוא יוכל לדבר עם הפועלים ולשכור אותם, משמע כאן שבאופן כזה מותר לו להחשיך דהיינו ללכת בשבת לביתם של הפועלים כדי שיהיה קרוב אליהם שבמוצאי שבת מיד יוכל לשכור אותם, ואומרים התוס' שכך מדוייק באמת מלשון המשנה, שהמשנה אומרת שאין מחשיכין על התחום משמע דווקא באופן שיש כאן יציאה מתחום שבת, אבל בתוך התחום מותר לו כן להחשיך ולקרב את עצמו להביא פירות ולשכור פועלים.

ומסבירים התוס' באמת, מה היא הנפקא מינה, מדוע רק כשיש יציאה מחוץ לתחום אנחנו אומרים שזה אסור אבל בתוך התחום זה מותר, מסבירים התוס' שזה בגלל שאז זה לא ניכר שהוא מחשיך כדי שיוכל אח"כ לעשות מלאכה, שכל זמן שהאדם נמצא בתוך התחום אינו ניכר שהוא מחשיך לצורך שכירת הפועלים, שהרי הוא נמצא בתוך התחום, ורק כשהאדם יוצא עד סוף התחום ושם הוא מחכה עד שחשיכה רק אז זה ניכר שהוא מחשיך על התחום, ודווקא באופן שזה ניכר שהוא עושה את זה דווקא לצורך המלאכה, רק אז אסור להחשיך על התחום, אבל באופן שזה לא ניכר אז כן מותר.

אומרת הגמרא, **תנו רבנן למדנו בכרייתא, מעשה בחסיד אחד, שנפרצה לו פרץ בתוך שדהו, מעשה בחסיד שהוא ראה בשבת שנפרצה לו פירצה בתוך השדה, ונמלך עליה לגודרה ונזכר ששבת הוא ובשבת כשהוא ראה את הפירצה הוא חשב לגודרה, ולאחר מכן הוא נזכר שהוא שבת, ונמנע אותו חסיד ולא גדרה ואז הוא נמנע ולא גדר את הפירצה כבר גם ביום חול, דהיינו שכיון שהמחשבה על גדרת הפירצה היתה לו בשבת, כך שאם הוא היה ביום חול גודר את הפירצה היה יוצא שהוא היה נהנה כאן מן המחשבה של שבת, שבשבת הוא חשב לגדור וביום חול הוא ביצע את מחשבתו שהיתה לו בשבת, כך שיוצא שהוא נהנה ממחשבה בשבת שהוא חשב לגדור את הפירצה, על אף שמן הדין זה ודאי מותר, אבל כיון שהוא היה חסיד אז הוא נהג במדת חסידות והוא נמנע וכבר לא גדר את זה גם ביום חול, כי הוא לא רצה להנות אפילו ממחשבה שהיתה לו בשבת, ונעשה לו נס ועלתה בו צלף ובאותו פירצה גדל צלף, שזהו אילן סבוך שיש בו שלשה סוגי פירות ויש בו גם כן קוצים, כך שזה כבר שימש לו גם כגדר, וממנה היתה פרנסתו ופרנסת אנשי ביתו ומהצלף הזה היה לו פרנסה לו ולאנשי ביתו, זה היה השכר שהוא קיבל מן השמים על זה שהוא נמנע ולא גדר באופן כזה שהיתה לו מחשבה עליו בשבת.**

ושמעתי שמוכא בשם אר"י הקדוש, שאותו חסיד המוכא כאן במעשה הוא היה גלגול של צלפחד שעליו למדנו לעיל בדף צ"ו שר' עקיבא אומר שצלפחד היה זה המקושש עצים שבתורה לא מפורש מי הוא, ור"ע אמר שאותו מקושש עדים היה צלפחד, ור' יהודה בן בתירא אמר שם לר"ע שממה נפשך הוא עתיד ליתן את הדין, שאם זה באמת צלפחד אז מדוע הוא מגלה את מה שהתורה כיסתה, ואם זה לא צלפחד אז הוא סתם מוציא לעז על אותו צדיק.

עכ"פ ר"ע אומר שהמקושש עצים היה צלפחד, וא"כ זה תואם מאד לכאן, שהגילגול של צלפחד היה צריך לתקן על ידי שמירת שבת בצורה כל כך מעולה, שהוא היה צריך לתקן את

פירות, שכאן זה כבר לא רק מצד איסור טלטול שאנחנו יכולים לעשות כאן תקנה על ידי מחיצות על ידי עשיית עירוב, שהרי הפירות מחוברים ואם הוא יביא אותם הוא צריך לתלוש אותם, וזו היא כבר מלאכה האסורה בשבת, ועל כן באמת אסור להחשיך, אבל אין הכי נמי אם הפירות היו תלושים כבר מערב שבת, כך שכל הענין כאן הוא רק ההבאה, באמת היה מותר להחשיך כדי להביא את אותם פירות כיון שיש היכא תמצא על ידי עשיית מחיצות שיהיה מותר להביא את זה גם בשבת.

שואלת הגמרא, והתני רבי אושעיא, אין מחשיכין על התחום להביא תבן וקש, שאסור להחשיך על התחום כדי להביא תבן וקש, א"כ שואלת הגמרא, בשלמא קש משכחת לה במחובר, קש למדה כאן הגמרא שזהו החלק הנשאר מחובר לקרקע גם אחרי קצירת השבלים, זהו החלק שנשאר מחובר לקרקע, על כן מובן מדוע ר' אושעיא אומר שאסור להחשיך על התחום כדי להביא את הקש, שהרי הקש אי אפשר להביא אותו בשבת כיון שהוא מחובר לקרקע, אלא תבן שזהו החלק שנקצר ביחד עם השבולת, היכי משכחת לה, הרי כאן כבר לא שייך ענין של קצירה, שהרי כל זמן שזה לא קצור זה עדיין לא נקרא תבן, רק הקש נשאר מחובר לקרקע אחרי הקצירה, אבל התבן אחרי הקצירה הוא נקרא תבן ואז הוא כבר קצור, א"כ שוב כל האיסור הוא רק להביא, ולענין ההבאה הרי אמרנו שההבאה עצמה אין בה שום איסור, שכל האיסור הוא רק בגלל טלטול וזה שייך לתקן על ידי עשיית מחיצות, א"כ שוב היה צריך להיות מותר להחשיך כדי להביא התבן.

עונה הגמרא, בתיבנא סריא מדובר כאן בתבן שהוא לגמרי מקולקל ולא ראוי למאכל בהמה, ועל כן הוא נהיה מוקצה, וכיון שהוא מוקצה אז זה לא רק בגלל שאין לנו כאן את ההיכא תמצא של מחיצות בגלל זה אסור להביא את זה, אלא בגלל שזה עצמו מוקצה ועל כן אסור לטלטל אותו בשבת, ועל כן אין לנו היכא תמצא איך להביא אותו בשבת לכאן, ועל כן אסור להחשיך על התחום.

ולמעשה מקשים התוס' בתחלת פרק כירה על רש"י, שכפי שרש"י גם אומר כאן שקש זהו זנב השיבולת, ושם מדובר לענין כירה שהיסיקו אותה בקש ובגבבה, אומר רש"י שם שקש הוא זנב השיבולת וגבבה הוא החלק הנשאר בקרקע, ואילו כאן בגמרא משמע דלא כרש"י, כי כאן בגמרא אנחנו רואים שתבן וקש אמרה הגמרא שקש משכחת לה במחובר, ותבן לא משכחת לה במחובר, ואם אנחנו אומרים קש משכחת לה במחובר ותבן לו בהכרח שקש גם אחרי הקצירה נשאר מחובר לקרקע, וא"כ הקש הוא לא זנב השיבולת אלא הקש הוא החלק הנשאר מחובר לקרקע, כך מקשים התוס' בתחלת פרק כירה על רש"י, והם מוכיחים את זה מן הגמרא כאן שקש הוא החלק המחובר לקרקע והתבן הוא החלק המחובר לשיבולת.

והתוס' כאן בד"ה במחובר אומרים, שמה שהגמרא הבינה שאת הקש אין לנו קושיא מדוע אמר ר' אושעיא אין מחשיכין על התחום להביא קש, כיון שקש הוא מחובר לקרקע, וזה הגמרא הבינה יותר מן התבן שהתבן לא מחובר לקרקע,

שזהו רק דיבור מ"מ זה נכלל באיסור של "ממצוא חפצך ודבר דבר", כאן רב יהודה אמר שמואל בא ומחדש שלא רק דיבור שמועיל אלא גם דיבור שלא מועיל כלל, אדם שבא ומספר סיפור ואומר שהוא מתכוון מחר לשכור פועלים זה כבר ג"כ נכלל באיסור של "ממצוא חפצך ודבר דבר", שזה אנחנו רואים מזה שרב יהודה אמר שמואל אמר שכל ההיתר לאדם לומר שהוא מחר הולך למקום פלוני זה רק בגלל שיש היכא תמצא גם בשבת שיהיה מותר ללכת מכאן למקום פלוני, כך שההליכה עצמה אינה נחשבת לדבר האסור, יש כאן רק איסור צדדי שמונע ממנו את ההליכה שזהו איסור תחומין, רק זה עושה לו כאן את ההיתר שיהיה מותר לו לומר שהוא הולך למקום פלוני, א"כ מכאן אנחנו רואים שאדם שבא לומר שהוא עושה מלאכה האסורה בשבת למחרת זה נכלל באיסור של "ממצוא חפצך ודבר דבר", זה אנחנו רואים כאן את החידוש בדבריו של רב יהודה משמו של שמואל.

אומרת הגמרא, תנן למדנו במשנה, אין מחשיכין על התחום לשכור פועלים שאסור להחשיך על התחום כדי שיהיה במוצאי שבת קרוב לשכור את הפועלים, ולהביא פירות וכמו כאן אסור להחשיך על התחום כדי להביא פירות.

שואלת הגמרא, בשלמא לשכור פועלים, דבשבת לא מצי אנר, בשלמא שכירת פועלים שאנחנו אומרים שאסור להחשיך על התחום לצורך זה, זה מובן, כיון שבשבת אין לו שום היכא תמצא כיצד לשכור פועלים, אלא להביא פירות, לימא שאם יש שם מחיצות מביא, אבל להביא פירות, הרי הבאת פירות עצמה זה גם כן לא מלאכה אסורה, כל האיסור בהבאת הפירות מן השדה זה רק בגלל שאסור לו לטלטל את הפירות מן השדה אל הבית, אבל הרי יש היכא תמצא של עירוב שזה היה מתיר לו לאדם לטלטל את הפירות מן השדה לבית, שזה באופן שהיו עושים מחיצות שזה היה מתיר לו את הטלטול, אם כן שוב גם כאן נאמר שכמו שאמרנו לענין דיבור שרב יהודה אמר שמואל התיר את הדיבור של אלך למקום פלוני למחר בגלל שההליכה עצמה היא לא איסור, רק בגלל שיש כאן איזהו איסור צדדי של תחומין אבל ההליכה עצמה לא נחשבת למלאכה אסורה, על כן זה גם לא נכלל בענין דיבור של חול, כמו כן גם כן כאן בענין החשכה, שהרי אנחנו רואים שאבא שאול דימה את ההחשכה לאיסור האמירה, שכל האיסורים שאסורים מצד "ממצוא חפצך ודבר דבר" שהם אסורים מצד הדיבור, אמר אבא שאול שענין ההחשכה על התחום האיסור שלו דומה לאיסור הדיבור, א"כ כמו כן גם כן כאן בענין ההחשכה נאמר שמואל להחשיך כדי להביא פירות שהרי הבאת הפירות עצמה היא לא מלאכה אסורה, כל האיסור כאן הוא איסור צדדי שאסור לטלטל את הפירות אבל הרי יש היכא תמצא שאפשר יהיה להביא את הפירות, וזהו על ידי מחיצות, א"כ שיהיה מותר להחשיך כדי להביא פירות.

עונה הגמרא, משכחת לה בפירות המחברים מדובר כאן שהוא הולך להחשיך כדי להביא פירות המחברים לקרקע, ועל כן זהו האיסור, כיון שהוא בא לקחת פירות המחברים לקרקע הרי אין לו שום אפשרות בשבת להביא את אותם

לימא שאם יש שם מחיצות מביא, הרי כל מה שצריך למת זה רק להביא לו ארון ותכריכים, ולהביא ארון ותכריכים כפי שכבר אמרנו ההבאה עצמה לא נחשבת לאיסור, כל האיסור בהבאה זה רק איסור הטלטול שאסור לטלטל ד' אמות ברשות הרבים, ואסור את כל העברה מרשות לרשות, אבל אם הוא היו עושים מחיצות שאז הטלטול היה נהיה מותר הרי היה מותר גם להביא לכל אדם אחר, וכל צורך אחר שלו מותר לטלטל, ועל אופן כזה הרי אמרנו שמותר להחשיך על התחום כיון שיש בשבת היכא תמצא שהיינו יכולים לעשות שיהיה אפשר להביא את זה אפילו בשבת, א"כ אפילו עכשיו שאין מחיצות והטלטול באמת כן אסור, זה לא עושה לנו שאסור להחשיך על התחום, א"כ מהו החידוש שהתרנו את זה בשביל מת, הרי גם בשביל אדם חי כשצריך להביא לו איזה דבר וכל האיסור כאן זה רק הטלטול מותר להחשיך על התחום לצורך זה, א"כ מהו כאן ההיתר המיוחד לצורך המת.

עונה הגמרא, מת נמי, משכחת לה, למינוא ליה גלימא, להכין לו את התכריכין, זה כבר איסור של שבת שאינו כלול כלל בענין טלטול, זה כבר סתם איסור של שבת להכין תכריכין לעשות אותם, זה ודאי אסור, ומ"מ מותר להחשיך על התחום כדי להגיע לאותו מקום לעשות אותם, ודבר כזה לצורך החי ודאי שאסור, כיון שעשיית תכריכין זה הוא איסור, וכמו כן אם היינו רוצים לעשות לאדם חי איזה שהוא בגד ודאי שאסור היה להחשיך על התחום כדי להגיע מהר יותר כדי לעשות את אותה מלאכה, שאין לנו שום היכא תמצא בשבת שיהיה מותר לעשות דבר כזה, ועל כן רק לצורך המת התירו אפילו שהוא הולך להחשיך כדי לעשות כאן מלאכה גמורה להכין לו תכריכין גם כן מותר להחשיך על התחום.

והתוס' כאן שואלים, מדוע הגמרא לא אמרה את אותו הדבר שאמרנו בכלה, שהיינו יכולים לומר גם במת, שהדרך היה כפי שהתוס' מביאים שהיו מכינים הדסים גם כן לצורך המת, וא"כ היינו יכולים לומר שם שמותר להחשיך על התחום לצורך המת כדי להביא לו הדסים, וזה כבר טעון תלישה מן הקרקע שזהו איסור, ולצורך להביא הדסים לצורך החי אסור, אבל לצורך המת כן מותר להחשיך על התחום להביא הדסים, מדוע לא אמרנו את התירוץ הזה.

עונים התוס', שעל כרחק הגמרא רצתה למצוא חילוק בארון ותכריכין, שכפי שנראה במשנה הבאה אומרת המשנה ועל עסקי המת מותר להחשיך על התחום והמשנה מבארת מה הם עסקי המת, אומרת המשנה להביא לו ארון ותכריכין, ועל זה היתה קושית הגמרא שהרי ההבאה היא לא איסור, ועל זה הגמרא כאן תירצה שהבאת תכריכין שייך שיהיה איסור כיון שעדיין צריך גם לעשות אותם ולא רק להביא אותם, והגמרא רצתה למצוא איסור בתכריכין עצמן ועל כן הגמרא לא תירצה דבר צדדי של ההדסים.

עוד למדנו במשנה, אבל מחשיכין, אבל מחשיך הוא לשמור, ומביא פירות בידו, שמותר להחשיך על התחום לצורך שמירה כיון ששמירה היא לא מלאכה האסורה בשבת על כן מותר להחשיך על התחום כדי שיוכל להגיע לשדה

אומרים התוס' שסיבת החילוק בין הקש לתבן זה לא בגלל שהקש כיון שהוא מחובר לקרקע יש איסור של תולש בהבאתו, שהתוס' לומדים כאן שקש כיון שהוא יבש לגמרי ואין בו שום לחלוחית או האדם התולש אותו אין בו משום תולש, שתולש זה דווקא בדבר שיש בו עדיין איזה שהוא לחלוחית, לדוגמא בתאנים אפילו אם התאנה יבשה, אבל אם בעוקץ התאנה עדיין לא יבשה שייך בזה איסור תולש, אבל כאן בקש שהוא יבש לגמרי ואין בו שום לחלוחית אז לא שייך בזה איסור תולש, וא"כ מהו באמת האיסור שעל ידו הבינה הגמרא שאסור להחשיך כדי להביא את הקש כיון שהוא מחובר לקרקע, הרי בין כה וכה איסור של תולש אין כאן, אם כן מהו האיסור להביא את זה בשבת.

עונים התוס', שהאיסור הוא על ידי זה שכשהוא תולש את הקש הוא מיפה את הקרקע, וזה כאילו הכשרה לזריעה הבאה, עכ"פ זהו טעם האיסור כאן שהגמרא הבינה שכיון שהקש מחובר לקרקע והו הטעם שר' אושיעא סובר שאסור להחשיך כדי להביא את זה, לא בגלל שיש כאן איסור תולש, אלא בגלל שיש כאן איסור של יפוי הקרקע.

אומרת הגמרא, תא שמע למדנו מחשיכין על התחום מותר להחשיך על התחום לפקח על עסקי כלה ועל עסקי המת, זו היא למעשה משנה הבאה בדף קנ"א, שכשצריך צרכי מת או צרכי כלה זה נחשב לצורכי מצוה ועל כן מותר להחשיך על התחום כדי להביא את הדברים בשביל הכלה ובשביל המת.

מדייקת מזה הגמרא, על עסקי כלה ומת, אין, משמע מהמשנה שדווקא על עסקים של כלה ומת בשבילם מותר להביא את אותם דברים שצריך בשביל כלה ומת, אבל על עסקי אחר לא, אבל כשזה לא מדובר לענין כלה ומת, בדוגמה דומה, דהיינו אותו הדבר שלצורך כלה מותר לנו להחשיך על התחום כדי להביא את זה, ולצורך מת מותר לנו להחשיך על התחום כדי להביא את זה, את אותו הדבר לצורך אדם אחר שאין זה לא לצורך כלה ולא לצורך מת אסור להביא את זה.

ומחפשת הגמרא מהי ההיכא תמצא, מהי אותו הדבר שלצורך כלה ומת מותר ובאדם אחר זה אסור, בשלמא אחר דומיא דכלה משכחת לה, למינוא ליה אסא, שהרי הדרך היה לעשות לפני הכלה גינה כזאת של הדסים, וכדי להביא את ההדסים האלה הרי זהו דבר האסור בשבת, שהרי צריך לקצור את ההדסים, לתלוש אותם מן הקרקע, על כן זה אסור לצורך אחר, כיון שזה הרי דבר שאסור בשבת ואמרנו עכשיו שאסור להחשיך לצורך מלאכה האסורה בשבת ושאינו לנו היכא תמצא לעשות את זה בהיתר בשבת, א"כ כאן לצורך כלה התרנו להחשיך אפילו על דבר כזה שאסור לעשות את זה בשבת, ובוזה הכלה שונה מאדם אחר שלכלה צריך להביא הדסים וזה מלאכה אסורה בשבת, ומותר להחשיך לצורך זה, משא"כ לגבי אדם אחר זה אסור, אם כן מצאנו כאן דוגמא שהקילו בכלה יותר מאשר באדם אחר.

אלא מת מאי ניהו, מה אנחנו מוצאים כאן, איזהו צורך יש כאן למת שאסור היה לעשות אותו לאדם אחר, אם להביא לו ארון ותכריכין, וקתני מת אין אבל אחר לא, ואמאי,

עצמי שבת פ' פרק שלשה ועשרים - שואל ק"נ ע"ב 5 השדה א'רלט

דף זה הודפס ע"י המורשה לשימוש הפרטי - כל הזכויות © שמורות למחבר: יואל צבי ערערא, רחוב חזון איש 3, בני ברק 51502, ניתן להשיג ספרים או דיסק לקריאה ולהדפסה עצמית אצל המחבר בכתובת הנ"ל או בטל 03-5795243 או 057-3195242

סתם ברוך המבדיל בין קודש לחול בלי שם ומלכות, זה כבר מתיר לו לעשות את המלאכה, ולאחרי המלאכה כבר לאחר מכן הוא יכול והוא צריך להבדיל שוב על הכוס ברכה גמורה בהבדלה, שזה לא פוטר אותו מהבדלה, אבל זה כבר מתיר לו לעשות את המלאכה, ואומר רש"י, וכל שכן אם הוא כבר אמר אתה חוננתנו בתפילה זה ודאי מתיר לו כבר לעשות את המלאכה, שהוא לא צריך לחכות עד שיבדיל על הכוס אלא זה עצמו שהוא אומר הבדלה בתפילה זה כבר מתיר לו לעשות את המלאכה, זו הכוונה כאן של ר' אבא שאמר לרב אשי במערבא אמרינן הכי, וזו גם הכוונה של רב אשי שאמר כי הוינא ביה רב כהנא, כך לומד כאן רש"י.

אבל הרי"ף לא לומד כך, הוא לומד שהכוונה כאן שהם עשו הבדלה רגילה, אלא הוא אמר שעשו המבדיל בין קודש לחול והם לא אמרו בין אור לחושך, בין ישראל לעמים, הם רק אמרו ברוך אתה ה' המבדיל בין קודש לחול, אבל זה היה הבדלה על הכוס בשם ומלכות, וכך הם היו עושים את ההבדלה כדי להתיר לעשות את הצרכים מיד, אבל הכוונה היא כאן בהבדלה גמורה על הכוס, ולאחר מכן הם כבר לא יכלו להבדיל.

כך לומד כאן הרי"ף, כי הרי"ף לומד שהבדלה בלי שם ומלכות ובלי כוס זה לא מתיר לו לעשות את המלאכה.

ולמעשה בשו"ע בסימן רצ"ט בסעיף י', פוסק המחבר, אסור לעשות שום מלאכה קודם שיבדיל, ואם הבדיל בתחלה מותר, שהבדלה בתחלה זה כבר מתיר אותו בעשיית מלאכה אע"פ שעדיין לא הבדיל על הכוס (כפי שרש"י כאן פירש), ואם צריך לעשות מלאכה קודם שהבדיל בתפלה אומר המבדיל בין הקודש ובין החול בלא ברכה ועושה מלאכה.

כך שיוצא כאן שהמחבר פוסק כרש"י כאן שמה שנתכוונו לומר במערבא אמרינן וכמו כן רב אשי אמר איך נהגו בביתו של רב כהנא, זה היה שהם אמרו המבדיל בין קודש לחול בלא שם ומלכות וכך התירו לעצמם לעשות את המלאכה וזה היה אפילו לפני שהבדילו בתפילה, לאחר מכן הם הבדילו בתפילה והבדילו לאחר מכן על הכוס, כך נפסק בשו"ע ודלא כהרי"ף.

במשנה למדנו, כלל אמר אבא שאול, כל שאני זכאי באמירתו רשאי אני להחשיך עליו וכו', כל דבר שמותר לי לומר בשבת ליהודי אחר לעשות, או שמותר לי לומר לגוי לעשות את זה, מותר לי גם כן להחשיך על התחום לצורך אותו הדבר, דהיינו על אף שמדובר כאן במלאכה האסורה, אבל אם מותר לי לומר לגוי לעשות את המלאכה הזאת, מותר לי גם כן להחשיך על התחום לצורך אותו הדבר, דהיינו ללכת בשבת עד סוף תחום שבת כדי שבמוצאי שבת האדם יהיה קרוב לאותו דבר שהוא רוצה לעשות, מותר לו להחשיך על התחום אם גם מותר לו לומר את זה, כך ששני הדינים האלה תלויים זה בזה.

שואלת הגמרא, (איבעיא להו) אבא שאול אהייא, על איזה דין מהמשנה הולך אבא שאול.

אילימא ארישא קאי, אם נאמר שהוא הולך על הרישא שכתוב ברישא אין מחשיבין על התחום לשבור פועלים להביא פירות שאסור להחשיך על התחום לצורך שכירת

שלו מוקדם יותר כדי שיוכל לשמור, ולאחר מכן למדנו במשנה, כיון שמחשבתו היתה רק לצורך שמירה אז לאחר מכן כבר מותר לו כבר גם כן להביא את הפירות כיון שהוא לא החשיך לצורך זה.

שואלת הגמרא, ואף על גב דלא אבדיל איך הוא יביא את הפירות בידו, הרי אמרנו שאסור להחשיך לצורך הבאת פירות שצריך לתלוש אותם, אבל אם הוא החשיך לצורך שמירה כבר מותר לו להביא פירות באופן שהיה אסור להחשיך עליו, דהיינו אפילו בצורך שהוא צריך לתלוש את הפירות מן הקרקע, איך הוא יתלוש את הפירות מן הקרקע הרי לא אבדיל, הרי הוא עדיין לא עשה הבדלה, א"כ איך הוא יוכל לעשות כאן מלאכה דאורייתא לתלוש את הפירות, והאמר רבי אליעזר בן אנטיגנוס משום רבי אליעזר בן יעקב, אסור לו לאדם שיעשה חפציו קודם שיבדיל אסור לו לעשות שום מלאכה לפני הבדלה.

וכי תימא דאבדיל בתפלה ואם תרצה לתרץ שמדובר כאן שבתפילת מעריב הוא אמר "אתה חוננתנו" וזה היה ההבדלה ועל ידי זה הוא כבר רוצה לעשות כאן מלאכה.

והאמר רב יהודה אמר שמואל, המבדיל בתפלה צריך שיבדיל על הכוס, אפילו שהאדם כבר אמר המבדיל בתפילה, הוא אמר אתה חוננתנו, מ"מ הוא עדיין צריך לעשות הבדלה על הכוס ג"כ, ואם כן כיון שהוא עדיין לא הבדיל על הכוס אז זה נכלל עדיין במאמר של ר' אליעזר בן אנטיגנוס משום ר' אליעזר בן יעקב שאסור לו לאדם שיעשה חפציו קודם שיבדיל, שהרי הוא עדיין לא גמר להבדיל, אין הכי נמי בתפלה הוא הבדיל אבל על הכוס הוא עדיין לא הבדיל.

וכי תימא דאבדיל על הכוס ואם תרצה לומר שהוא כבר גם כן הבדיל על הכוס.

איך זה יתכן, כוס בשדה מי איכא וכי איך יש כאן כוס בשדה, הרי מדובר כאן שהוא מחשיך שהוא מגיע עד אלפיים אמה מחוץ לעיר ששם נגמר תחום השבת, ושם הוא מחכה עד שנהיה חשיכה ומיד הוא יוצא לשדה ללכת לתלוש את הפירות, א"כ איך יתכן שהוא הבדיל, מהיכן יש לו כוס בשדה.

עונה הגמרא, תרגמא רבי נתן בר אמי קמיה דרבא פירש אותה ר' נתן בר אמי לפני רבא, בין הגיתות שנו, מדובר שהאלפיים אמה נגמרים בין הגיתות, ושם מצוי כוס של יין, ועל כן יתכן שהוא ג"כ הבדיל על הכוס בשדה.

ומביאה הגמרא, אמר ליה רבי אבא לרב אשי, במערבא אמרינן הכי בארץ ישראל היינו אומרים כך, המבדיל בין קודש לחול, ועבדינן צורכין וזה כבר היה נחשב לנו להבדלה כך שהיינו כבר עושים את הצרכים שלנו, שזה כבר היה מספיק, ברגע שאמרנו המבדיל בין קודש לחול זה כבר היה מספיק לנו כדי שנוכל לעשות את המלאכה.

ועוד מביאה הגמרא, אמר רב אשי, כי הוינא בי רב כהנא כשהייתי אצל רב כהנא, הוה אמר הוא היה אומר המבדיל בין קודש לחול, ומסלתינן סילתי ואחר זה היינו כבר חוטבים עצים, דהיינו שהיינו עושים כבר מלאכות דאורייתא.

מפרש רש"י שכאן בהמבדיל בין קודש לחול, אין הכוונה שהוא מברך המבדיל בין קודש לחול בשם, אלא הוא אומר